

Oponentský posudok dizertačnej práce

Názov dizertačnej práce: Typologie obytných budov po roce 1989 na území České republiky

Autor práce - doktorand: Ing.arch. Alena Režná

Školiteľ: Ing.arch. Hana Ryšavá, CSc.

Oponent: prof. Ing.arch. Julián Keppl, CSc.

Oponentský posudok dizertačnej práce bol vypracovaný na základe dekrétu prodekana FA VUT zo dňa 10.04.2012.

a) k aktuálnosti zvolenej témy

Ak by sme vychádzali z autorkou sledovaného obdobia, tak „aktuálnosť“ témy bývania a architektúry obytných budov siaha už do medzivojnového obdobia. Odvtedy vzniklo množstvo prác, vedeckých, odborných, kritických, osvetových, ktoré sa danou témou zaoberali z rôznych aspektov. Preto potvrdzovať aktuálnosť témy sa mi javí viac ako formálne. Skôr by som sa vyjadril k spôsobu, akým sa autorka zmocnila tejto obľúbenej a často spracovávanej témy.

b) k zvoleným metódam spracovania

Nosnou pracovnou metódou je SWOT analýza. Používa ju na úrovni hodnotenia jednotlivých vybraných objektov (60) rovnako, ako aj pri sumárnom hodnotení príslušného obdobia (4). Východiskom sú karty stavieb, na ktorých sú uvedené základné údaje o sledovanom objekte vrátane grafických schém (situácia, pôdorysy, fotografie). Ako som pochopil z textu, výber konkrétnych stavieb, ako aj štruktúra „karty“ boli autorským vkladom Ing.arch. Aleny Režnej. Hodnotenie vybraných stavieb a potom aj sumárne hodnotenie obdobia ale vyznievajú skôr ako subjektívne hodnotenia kritika, alebo historika architektúry, z môjho pohľadu im chýba istá miera exaktnosti.¹ Pohľad historika či kritika sa odráža aj skladbe práce. Podľa názvu práca sa zameriava na obdobie po roku 1989, jej značná časť je však venovaná obdobiu pred rokom 1989. Autorka sa zameriava hlavne na popis vonkajších javov bez hlbšej analýzy príčinných súvislostí.

c) či dizertačná práca splnila sledovaný cieľ

Ambíciou autorky bolo stanoviť súbor najvhodnejších urbanistických, prevádzkových a konštrukčných princípov pri tvorbe obytného celku alebo obytného domu.² Princípy sú uvedené v časti **D.2 záverečné shrnutí**, **D.3 záverečné vyhodnocení**, časti 3.2 **vyhodnocení poznatků dosavadního vývoje a stanovení aktuálních principů navrhování obytných budov** a 3.3 **shrnutí poznatků a zahraniční příklady** jednak v texte, jednak autorka spracovala výťah princípov na str. 125 a 126. Ďalším cieľom dizertačnej práce bolo na základe prieskumu a rozboru konkrétnych obytných stavieb, vo vybraných historických etapách spoločnosti analyzovať prístupy k architektonickej tvorbe pre bývanie. Tento cieľ

¹ Napr. autorka na str. 82 ako zápor uvádza „nedostatočné rozmery spálň“, chýba ale konkrétne uvedený nesúlad (m², m³) s vtedy platnou ČSN.

² Pre takto orientovaný výskum je najvhodnejšia metóda indukcie.

dôsledne naplnila autorka v rozboroch štyroch sledovaných období (časti A až D). Môžem konštatovať, že vytýčené ciele tak, ako si doktorandka stanovila ich aj splnila.

d) k výsledkom dizertačnej práce s uvedením, aké nové poznatky prináša

V prvom rade oceňujem „prácu v teréne“ autorky, zozbieranie reprezentačnej vzorky bytových a rodinných domov a prehľadné spracovanie údajov na kartách stavieb. V úvodných vetách môjho posudku som naznačil, že téma bývania je dosť frekventovaná. Autorka sa s týmto relatívnym tematickým nasýtením vyrovnala veľmi vecne, sústredila sa na zber dát z územia mesta Brna, ktoré spracovala prehľadným a kultivovaným spôsobom. Už samotná vzorka 60 vybraných stavieb poskytuje cenné informácie o vývoji a stave objektov pre bývanie tak v bytových, ako aj v rodinných domov. Prínosom je aj hodnotenie jednotlivých objektov i príslušných období za pomoci analýzy SWOT, aj keď v niektorých prípadoch je hodnotenie podfarbené subjektívnym, resp. jednostranným pohľadom.³ Dizertantka zaujíma jednoznačne kritický postoj k tzv. rezidenčnému bývaniu, tým sa ale pohybuje rovnako ako v období pred rokom 1989 len v kategóriách verejného a súkromného priestoru a z obytného prostredia sa jej vytráca poloverejný a polosúkromný priestor, ktoré výrazne ovplyvňujú kvalitu a bezpečnosť prostredia. Tiež som si nie istý, či rovnakým ochudobnením architektúry nie je jednoznačná preferencia plochých striech. Tieto názory autorka prenáša aj do stanovenia aktuálnych princípov navrhovania obytných budov. Tu musím pripomenúť, že architektonická tvorba je konatívna⁴ disciplína a vo veľkej miere výsledok podlieha rozhodnutiam tvorcu. Za svoje rozhodnutia tvorca nesie plnú zodpovednosť, čo mu kritici a nielen tí, vo svojich reflexiách radi pripomenú.

e) Význam práce pre ďalší rozvoj vedného odboru a prax

Dizertantka deklaruje využitie výsledkov vo výučbe študentov architektonicky a stavebne zameraných vysokých škôl. Ako sama píše „*Práce je poučná nejen z hlediska nauky o typologii obytných staveb a s ní souvisejících architektonických složek, ale i z hlediska vývoje společnosti a širších souvislostí.*“ Rozhodne dopĺňa poznanie o vývoji bytových stavieb na území mesta Brno. Tieto poznatky bude možné ďalej využiť tak pri ďalšom bádani v oblasti architektúry pre bývanie, ako aj na úrovni prijímania rozhodnutí o smerovaní bytovej politiky v brnianskom, resp. juhomoravskom regióne a v projekčných kanceláriách, ako zdroj cenných a koncentrovaných informácií pre projekčnú prax.

f) Formálna úprava dizertačnej práce

Práca má všetky náležitosti dizertačnej práce, je kultivovane spracovaná, text je prehľadný a dobre sa číta, v texte som našiel len minimum preklepov alebo nepresností (napr. na str.62 pod obrázkom návrhu rodinného domu v celoštátnej súťaži z r.1961 správne znenie mena je S. Klaučo). Na str. 110 charakterizuje uvedený rodinný dom Brno – Žebětín ako átriový. Takým uvedený dom určite nie je, odporúčam opätovne si pozrieť definíciu átria. Ilustrácie uvedené na okraji názorne dopĺňajú text, čo ocenia najmä študenti alebo laickí čitatelia. Niekedy text a ilustrácie spolu nekorešpondujú, resp. ilustrácia k textu chýba, čo

³ Konštatovať pri Vile Tugendhat „plošne náročné riešenie vyžadujúce si rozľahlú parcelu“ alebo „priestorovo náročné dispozičné členenie“ je nenáležité, ak si uvedomíme, že tu vskutku ide o unikátne dielo, ktoré môžeme obdivovať, nie však opakovať. A keď sme pri unikátnych vilách, Vila Savoy nie je dobrým príkladom kvalitnej obytnej architektúry, nikdy nebola obývaná, odporúčam preštudovať si osobnú korešpondenciu medzi madam Savoy a Le Corbusierom.

⁴ To nie je preklep. „Konatívna“ z latinského *conatus*, čo možno preložiť ako snaha, úsilie. Konatívna činnosť je kreatívna, umelecká činnosť, výsledok je založený takmer výlučne na rozhodnutiach tvorcu a môže byť v rozpore s dosiaľ zaužívanými výtvormi, čo v umeleckej činnosti je želaným javom. Opakom sú kognitívne disciplíny, ktoré sú založené na poznávaní. Je ňou napr. vedecká alebo výskumná činnosť, ktorá vedie k objektívnemu poznaniu (hľadanie pravdy).

v prípade študijnej literatúry by bolo vhodné odstrániť. Chýbala mi napr. ilustrácia rodinného domu v Černošicích (J.Studený, M.Vojta, 2008) na str. 119. Opätovne ale oceňujem spracovanie kariet stavieb, za týmto spracovaním zaostala prezentácia vlastných prác, rovnako ako uvedenie prípadných spoluautorov projektov.

g) záver a stanovisko oponenta

Autorka sa v textovej neubránila bežnému prehrešku doktorandov, a to „písaniu encyklopédie“⁵ t.j. uvádzaniu obecných, všeobecne známych faktov a údajov, ktorých sa doktorand pri štúdiu zmocní. Bolo to asi v dôsledku príliš širokého záberu, ktorý chcela autorka obsiahnuť. V hodnoteniach jednotlivých období opúšťa mesto Brno a svoj záber rozširuje na územie celej Českej republiky. Závery, resp. stanovenie aktuálnych princípov navrhovania obytných budov presahujú dimenziu typológie a siahajú až do koncepcie štátnej bytovej politiky, čo je témou pre tím výskumníkov a expertov zo súvisiacich vedných a odborných disciplín. Na druhej strane plne chápem túto snahu autorky, ktorá na niekoľkých miestach vo svojej práci uviedla, že sa nejedná len o samotné byty, oveľa dôležitejšie je okolie, resp. širšie prostredie.

Po podrobnom preštudovaní dizertačnej práce Ing.arch. Aleny Režnej konštatujem, že doktorandka sa dobre orientuje v problematike zvolenej témy, teoretické i praktické poznatky dokázala sumarizovať v kvalitnej doktorandskej práci.

Stanovisko oponenta:

Odporúčam, aby bola práca predložená na obhajobu a aby po jej úspešnom priebehu bol Ing.arch. Alene Režnej udelený titul „doktor“, v skratke Ph.D.“

.....
Prof. Ing.arch. Julián Keppl, CSc.

V Bratislave 25.05.2012

⁵ Stavba textu mi pripomína napr. s Larousovu encyklopédiou umenia, ktorú zostavil René Huyghe (český preklad vychádzal v 70.rokoch vo vydavateľstve ODEON)